

Azınlıkça Dergisi

Sayı: 51- Ekim 2009

Agos - Ekim 2009

Herkül Millas

Doğan Grubu'na salınan vergi, ve vergi cezası Türkiye dışında da büyük haber sayıldı. Bu olaya duyulan ilgiyi doğru ve etraflı bir biçimde değerlendirmek gerek. Bir şirkete biçilen verginin hacmi, olayın yalnız bir yanıdır. İkinci yanı, Aydın Doğan ile Başbakan'ın daha önceleri 'kavgalı' olmaları. Kimin haklı olduğu bir yana, karşılıklı atışmalardan sonra gelen çok yüksek vergi rahatsızlık yarattı. "Sezar'ın karısının dürüst olması yetmiyor, dürüst görünmesi de gereklidir" lafı böyle durumlar için söylenir. Hükümetle yakın ilişkiler içinde olan bir idareden kaynaklanan, eşi görülmemiş ceza, Başbakan'la hiç iyi geçinmeyen birinin başına geldiğinde, insanın aklına ilk gelen, "Bu bir rastlantıdır" demek olmuyor.

Görüşlerine ve yorumlarına değer verdiğim kimi yorumcular, Doğan Grubu'nun nasıl 'yanlış', 'maksatlı', hatta 'kötü niyetli' yayın yaptığını örnekler vererek yazdılar. Ama bu tür yazılar bende daha bir rahatsızlık yarattı. Çünkü bu yazılarla, biçilen ceza ile, Doğan Grubu'nun yayınları ilişkilendirilmiş olmakta. Doğan Grubu'nun siyasi tutumu, beğensek de beğenmesek de, yanlış, hatta ahlaksız da olsa, Maliye'yi ilgilendirmez. Siyasi tutum ile verginin aynı yazıda yer alması kritik bir güven sorunu doğurmaktadır.

Güvensizlik, yıllardan beri toplum içinde yaşanan demokrasi ve şeffaflık alanındaki eksikliklerle ilgilidir. Savcılara, hâkimlere, hatta Anayasa Mahkemesi'ne güvenmeyenler olduğu gibi, kimilerinin de başka devlet kurumlarına güvenmediklerini görüyoruz. İş adamları, onlara gözdağı vermek isteyen devlet katında 'güçlü' bir kimsenin (veya kurumun) ilk deneyeceği yollardan birinin yumuşak karınlarının olacağını bilirler; bu, mali denetimdir. Bu denetim kuşkusuz bir haktır; devletin denetleme hakkı vardır. Ancak, devletin bir de denetlememe 'hakkı' vardır. Dolayısıyla, kimi zaman kullanılan, kimi zaman kullanılmayan bir hak, gözlemcilerin bakış açısından 'haksızlık' olarak algılanmaya başlar. Eğer Doğan Grubu'na kesilen faturanın benzerlerinin başka yayın kurumlarına da kesilmesi olağan bir olay olsaydı, bu alanda tepkiler daha sınırlı olurdu.

Olay hukuki bir yönde seyredecek gibi. Ancak bu gelişmelerin ardında hukuku aşan ve eskilerden miras kalan alışkanlıklar da var. Siyasi alandaki yaygın tahammülsüzlük, bunun başındadır. Eleştirinin hakaret olarak algılanması artık günlük bir olaydır. Toplumda yerleşmiş bir ahlaki davranış biçimi egemendir. Buna göre, herkesin saygı duyması gereken bir hiyerarşi vardır. Yani herkesin 'haddini bilmesi' beklenir. Haddinin bildirilmesi, yasaları da aşan bir 'hak' olarak anlaşılır. Bu anlayışın güzel bir örneği, yukarıda sözünü ettiğim 'kötü davranış = mali ceza' denklemini dolaylı olarak kabul eden yazılarda görülebilir.

Devlet 'ricali' ile vatandaş arasındaki ilişkiler de çağdaş olamamıştır. Çağdaş bir anlayış olan, 'vatandaşlar' arasındaki eşitliğin toplumca içselleştirilmediği, yabancı bir gözlemcinin hemen göreceği bir durumdur. (Yerel olanlar 'göremez', çünkü durumu 'normal' sayarlar) Devlet büyüklerinin yardımcılarının ve korumalarının el pençe divan 'saygılı' duruşlarına bakın! Buna tahammül edebilen ricalin eleştiriye ve hele kendilerine karşı çıkanlara tahammül edememesi şaşırtıcı sayılmamalı. Hiyerarşinin ihlali birilerinde 'haklı infial' yaratıyor. Parasal ceza ile Doğan Grubu'nun eksikliklerinin bir arada hatırlatılması bundandır.

Sorunun demokrasi ve eşitlik alanında olduğu pek anlaşılmamış gibi. Birileri Doğan Grubu'nun nasıl kötü davrandığını sayıp dökmektedir, öte taraf ise haklarının nasıl sınırlandırıldığını. Oysa sorun bu söylemin berisinde saklı gibi. Doğan Grubu'nun yıllardan beri yasadışı bir gelişmesi olmuşsa, mali denetim yıllardan beri nerede idi? Mali alanda eşitsiz, yanlı tutumlar varsa bunları Doğan Grubu şimdi mi fark etmektedir? Aslında ciddileşip, yüzeydeki sonuçlara değil, altta yatan nedenlere bakmak gerek.

Gerçeklerle yüzleşememenin bir küçük örneği ile, bu koca sorunla ilgili yazıyı noktalayayım. Konuşmaya en yetkili kimselerden biri olan Ertuğrul Özkök, geçenlerde (10 Eylül), Maliye'nin Osmanlı'dan Cumhuriyet'e, nesilden nesle taşınan 'kültürünü' övdükten sona şunları ekliyordu: "[Maliyedekiler] Bu adalet kültürünü, Türkiye'nin en ağır çalkantıları, en çatışmalı dönemlerinde, en müstebit yönetimleri sırasında bile korumuşlardır. 86 yıllık Cumhuriyet tarihimizin ne tek partili hükümet zihniyeti, ne askeri rejimleri, ne yüzde 65 çoğunlukla iktidara gelmiş partileri, ne Milliyetçi Cepheleri Maliye'nin dürüst elemanlarını, dönemin tetikçileri haline getirebilmiştir."

Nesilden nesle geçen bu adalet kültürü algılaması için ne demeli? Bu yazı azınlık medyasında yayımlanıyor. Onlar eskilerdeki müsadere ve daha yeni olan Varlık Vergisi'ni, elde bir valizle yurtdışına ihraçları, zorunlu istimlakleri yakından biliyorlar. Mali denetimin, defterlerin didik didik edilmesinin ne anlama geldiğini de. Ama bunların ucu birilerine dokunmadığından olacak, bu uygulamalar hep unutuluyor. "Sorun eşitliğin eksikliğidir" derken, bu seçmeci anlayışı kastediyordum.

